

Militarizacija mej in ilegalizacija ljudi: dobičkonosni napad na človečno in demokratsko družbo

Abstract

Militarization of the borders and illegalization of people: A profitable attack on humane and democratic society

Building up the borders of Europe, their militarization and turning refugees into illegal human beings are the key approaches of the EU towards people fleeing to survive. Thus, Europe is turning its border areas into crisis conditions and exports its policies, under economic duress, into third countries. Simultaneously, it is enhancing its control apparatus that infringes into lives of EU citizens. However, the creation of a class of unwanted people benefits EU economies in parallel with the militarization of the EU borders, which empowers the military-security industry, the smuggler networks grow. The ways to reach Europe are becoming ever more deadly. Anthropologist Ruben Andersson, author of the book *Illegality, Inc.* and Martin Lemberg-Pedersen, adjunct professor at the Centre for Advanced Migration Studies at the University of Copenhagen, emphasize and warn about these developments – the article is based on interviews with each of them.

Keywords: militarization, borders, illegality, military and security industry, democracy

Kristina Božič is a lawyer, working as a journalist. (kristinabožic@hotmail.com)

Povzetek

Utrjevanje mej Evrope, njihova militarizacija in ustvarjanje ilegalnih ljudi iz beguncev so glavni pristopi Evropske unije (EU) do tistih, ki bežijo, da bi preživel. EU s tem ustvarja obmejna območja, kjer vladajo krizne razmere, vojaško-varnostni pristop pa se širi. S svojimi politikami do tretjih držav, predvsem podsaharske Afrike, EU pogloblja in vsiljuje svoje politike, hkrati pa gradi aparat nadzora, ki pronica tudi v življenja prebivalcev EU. Ustvarjanje nezaželenih ljudi, brez urejenih dokumentov, koristi evropskim gospodarstvom. Vzporedno z militarizacijo mej, ki povečuje moč in vpliv vojaško-varnostne industrije, cveti tudi tihotapstvo; poti postajajo čedalje bolj nevarne in smrtonosne. Na to opozarjata antropolog Ruben Andersson, avtor knjige *Illegality, Inc.*, in Martin Lemberg-Pedersen, danski postdoktorski raziskovalec Centra za migracijske študije na Univerzi v Københavnu. Članek temelji na pogovorih z njima.

Ključne besede: militarizacija mej, ilegalizacija ljudi, vojaško-varnostna industrija, demokracija

Kristina Božič je po izobrazbi pravnica, dela kot novinarka. (kristinabožic@hotmail.com)

Poti v Evropo vodijo ljudi iz Afrike, z Bližnjega vzhoda in iz Azije do žičnatih ograj, opremljenih z visoko tehnologijo. Z evropskimi politikami se ti ljudje posredno srečajo že v matičnih državah, kjer jih občutijo tako prek trgovinskih kot varnostnih sporazumov (Andersson, 2014; Castan Pinos, 2009). Ker Evropa nima skupne azilne politike, prav tako pa ni legalnih poti za prihod v Evropo, ljudje nimajo druge izbire, kot da se zatekajo v ilegalnost. Odločitev za utrjevanje meja že desetletja potiska Evropo čedalje globlje v začaran krog vse večje militarizacije. Področje, ki ga je s tem odprla vojaško-varnostni industriji, je postalo območje pritiska za uvajanje še več istih, zgrešenih politik, da bi ljudem preprečili prihod v Evropsko unijo (EU). Kombinacija kapitalskih interesov in zgrešenih politik ustvarja razmere, v katerih probleme hkrati interpretira, analizira in zanje ponuja rešitve ena in ista industrija, ki ima čedalje več vpliva na varnostne in azilne politike EU.

Švedski raziskovalec Ruben Andersson se je pred skoraj desetimi leti odločil izkusiti in raziskati pot iz Zahodne Afrike do obal jugozahodne Evrope. A vsaj toliko kot pot je videl tudi ljudi, ki so po njej potovali. Zdaj opazuje, kako se poti v EU spreminjajo, ene se zapirajo in druge, nove in čedalje bolj tvegane, odpirajo. Na teh poteh politike EU ljudi ilegalizirajo: iz zakonitih jih prekvalificirajo v nezakonite, kar spremljajo in izrabljajo industrije – uradne, nelegalne in humanitarne. A Andersson opozarja, da je vsak človek, ki želi priti v Evropo, zgodba zase, preplet lastne zgodovine, znanj in izkušenj (Andersson, 2014). Nekateri, poraženi, so se vrnili domov in iščejo nove načine za uresničitev svojih ambicij, drugim je po večletni poti čez Saharo in Maroko nazadnje uspelo priti v EU. Toda tu, kjer so tisti, ki jih imajo, poiskali sorodnike in prijatelje, se njihovi ideali sesujejo in sanje razblinijo. Poskušajo najti delo. Nekateri, še vedno ujeti v industriji »illegalnosti«, delajo za drobiž; drugi so prostovoljci pri migrantskih organizacijah. Spet tretji so se poročili, nadaljevali šolanje. Poti, izkušnje in zgodbe tistih, s katerimi ohranjajo stike, so različne. Večina jih ne želi govoriti o tem, kar je za njimi. Zanimata jih sedanost in prihodnost. Prehajanja meja se ne želijo spominjati (Andersson v Božič, 2015).

V Evropi so se migracijski režimi začeli spreminjati že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Krožni, delovni migranti iz nekdanjih kolonij niso več mogli priti v Evropo po legalnih poteh in se nato vračati domov, od koder bi nato čez čas spet odšli proti severu, služiti denar za preživetje. Z zaprtjem teh poti – med nekdanjimi kolonialnimi silami in kolonijami ali med Nemčijo in Turčijo oziroma državami nekdanje Jugoslavije – pa so se odpirale vedno nove, ilegalne, katerih preobrazbe in premike spremljamo še danes (Carrera in Formisano, 2005).

Leta 1993 je bilo zgrajene prvih 8,4 kilometra ograje okoli španske enklave Ceuta na severu Maroka, ki so jo začeli že dve leti pozneje nadgrajevati. Jeseni 2005 je 13 ljudi, ki so poskušali doseči evropska tla, umrlo zaradi nasilja maroških in španskih policistov (Amnesty International, 2005) in takrat je Španija zgradila še tretjo, dvojno ograjo. Zdaj segajo ograje šest metrov visoko, na vrhu je bodeča žica, opremljene so z zvočnimi senzorji in senzorji za zaznavanje premikanja, avtomatskimi razpršilci solzivca, z nadzornimi stolpi, kamerami in reflektorji, med ograjami

pa je speljana intervencijska pot (Andersson, 2014; Castan Pinos, 2009). Andersson španski enklavi Ceuta in Melilla opisuje kot laboratorija nadzora mej v EU. Poleg tega dogajanje v obeh enklavah potrjuje, da vojaško-varnostna industrija na vse dokaze o napačnem razumevanju in diagnozi problema vsakokrat ponudi le še več istega, neučinkovitega odziva – še večje in še višje, še bolj militarizirane ograje. Tako se gradi še četrta ograja, zdaj na maroški strani. Bolj ali manj identično špansko-maroški ograji je novembra 2015 zrasel dvojni žičnati zid na makedonski meji z Grčijo, od koder so begunci lani spomladi začeli bolj množično hoditi proti severu. Na tej poti čez Balkan proti EU so bili begunci manj kot pol leta pozneje, marca 2016, (začasno) ustavljeni – s postavitvijo ograje na makedonsko-grški meji in sprejetjem sporazuma med EU in Turčijo, ki je v zameno za šest milijard evrov, odpravo vizumskih ovir in druge ugodnosti obljubila, da bo zadrževala in sprejemala nazaj begunce, ki poskušajo priti v EU.

Zaveznitva za neučinkovite politike

S povezovanjem in izmenjavo izkušenj pri gradnji zidov, nadzorovanju ljudi in njihovem zatiranju se vzpostavljajo stiki in sodelovanje med raznorodnimi političnimi režimi, s čimer se na globalnem zemljevidu priznava vlogo in pomen držav, ki lahko, četudi dokazano kršijo človekove pravice in mednarodno pravo, ponudijo »najboljše«, že preizkušene rešitve. Ena takih držav je Izrael. Ameriški antropolog in izraelski mirovniški aktivist Jeff Halper (2015) govori o palestinizaciji sveta, ki se dosega z izvozom izraelskega znanja in vojaško-varnostnih tehnologij. Vse te razvija izraelska vojaško-varnostna industrija pri okupaciji Palestine in nadzoru palestinskega prebivalstva. Madžarsko in bolgarsko notranje ministrstvo sta se poleti 2015 obrnili neposredno na Izrael z željo za prenos izraelskih izkušenj o gradnji takih zidov, ki ljudem učinkovito preprečijo, da bi jih kakorkoli prestopili.

Izraelski režim okupacije ter obkoltive Gaze je živ laboratorij vojaško-varnostne industrije za preizkušanje novih robotnih orožij in naprednih nadzornih sistemov (Halper, 2015; Halper v Božič, 2016b; Lemberg-Pedersen, 2013). Prav zato, ker so bila orožja že preizkušena v boju, ima izraelska vojaško-varnostna industrija pomembno primerjalno prednost, ko svetovnim voditeljem in državam ponuja svoje izdelke in rešitve. Lemberg-Pedersen čedalje večjo militarizacijo mej komentira takole:

Militarizacija mej skupaj z intervencionizmom, ki ga predvideva evropski program Sophia v Sredozemlju, lahko pomenita, da se bodo poti, po katerih zdaj bežijo begunci, spremenile v vojna območja. Obupna želja EU, da s svojimi politikami na mejah pokaže moč, bi lahko izzvala konflikte na mejah Evrope. Če upoštevamo, da se sedanja robotna letala, ki le opazujejo in niso oborožena, zlahka oborožijo, potem je mogoč resnično grozljiv scenarij. (Lemberg-Pedersen v Božič, 2016a)

A fizično postavljanje ograj in zapiranje mej ne ustavi ne želje ljudi po odhodu v Evropo, niti ne prepreči dejanskih prihodov. Pot je le čedalje težja, vse bolj militarizirana in vse več ljudi na njej umre (Andersson, 2014; Spijkerboer, 2007; Lemberg-Pedersen, 2013). Ker se države odzivajo z napačnimi pristopi in so posledično neuspešne, so njihovi poskusi policijskega nadzora in militarizacije mej čedalje bolj obupani, napadalni in brutalni. Obenem pa vse bolj skrbijo le za lastne meje in poskušajo problem odriniti in ga prevaliti na druge (Andersson v Božič, 2015). To je v Evropi povzročilo razpad schengenskega sistema. Andersson opozarja, da se

Pri nadzorovanju in branjenju mej (se) nasilja niti ne skriva več, ponekod ga mediji celo namerno posredujejo. Da se to, kar se je nekoč dogajalo pod krinko noči – nasilni izgoni, arbitrarno pretepanje –, dogaja pred kamerami sredi dneva, je vsekakor skrb zbujajoče. A v resnici gre za znake nemoči in nesposobnosti vlad, da bi se s temi dogodki spopadle na primeren način. (Andersson v Božič, 2015)

Militarizacija mejnih krajin povzroča tudi politično-družbene probleme, saj praviloma poteka na netransparentne načine, politike se oblikujejo v zaprtih skupinah izbranih svetovalcev, odločitve se sprejemajo za zaprtimi vrati. V tem spominjajo na netransparentnost delovanja, ki se širi skozi politični prostor, in preveva svet bančništva, financ in trgovinskih politik. To ne določa le vsebine, ampak počasi spreminja tudi procese oblikovanja javnih politik – (vojaško-varnostna) industrija, ki sledi dobičkonosnim interesom, sama analizira stanje, prepozna probleme in ponudi rešitve, ki postanejo uradna politika (Lemberg-Pedersen v Božič, 2016a).

Netransparentnost je eden ključnih problemov pri oblikovanju trenutnih migracijskih politik EU (Andersson v Božič, 2015; Lemberg-Pederson v Božič, 2016a). Sistem Eurosur, ki ga vzpostavljajo od leta 2013, naj bi, ko bo dokončan, članicam EU v realnem času zagotavljal podatke o prestopih mej. Podatke zbirajo brezpilotna letala, senzorji na mejah in sateliti. Ves razvoj tega sistema, ki v nobenem pogledu ni izjema, je potekal v tesnem sodelovanju z evropsko obrambno industrijo, ministrstvi za notranje zadeve in varnostnimi silami, edini nosilec vsaj določene demokratične legitimnosti – Evropski parlament – pa je bil zadnji v tej vrsti in je le potrdil, kar je bilo že določeno. Netransparentnost se nadaljuje, saj se nad temi ukrepi ne bedi, o njih ni javne razprave, niti ni ocene smotrnosti, rezultatov in učinkovitosti (Lemberg-Pedersen v Božič, 2016). Institucije EU ob tem žene interes (p)ostati globalni vojaško-varnostni igralec, nacionalni politiki pa varujejo in zagotavljajo interese lastnih varnostnih podjetij in vojaške industrije (Andersson v Božič, 2015). Sistemsko vlaganje v rešitve in razvoj vojaško-varnostnih industrij ter zagotavljanje visoke opremljenosti varnostnih sil s temi orodji na koncu vsiljuje ponavljanje enakih, neuspešnih politik. Andersson (v Božič, 2015) pravi: »Vsak neuspeh se uporabi kot razlog in poziv k še več enakim ukrepom.« Posledice pa so predvidljive: začasna geografska preusmeritev begunskih poti in njen neuspeh, pričakovan tudi med politikami, je prepričan Andersson, ki nadaljuje:

A že sama njihova naznanitev – rasističen govor, gradnja zidov in vojaške operacije v Sredozemlju – vse to pošlje signal lokalnemu prebivalstvu, da politiki ukrepajo, da so zavzeli strogo, ostro stališče do migracij. In te politike, ki preprečujejo, da bi ljudje na begu našli zavetje, prinašajo takojšnje politične koristi. Njihova neuspešnost na dolgi rok preprosto ni pomembna, saj nima politične teže. (ibid.)

Frontex je verjetno najbolj poznan in najočitnejši organ EU, ki v svoje delovanje z osredinjenostjo na nadzor jasno preslikava interese vojaško-varnostne industrije. A kritična ocena dejanskih učinkov dela Frontexa je v popolnem nasprotju z močjo, ki naj bi jo ponazarjal (Lemberg-Pedersen v Božič, 2016a). Frontexov predvideni proračun za leto 2016 znaša 254 milijonov evrov (Frontex, 2015), kar je za skoraj 110 milijonov več kot leta 2015. Leta 2005 je začel delo s proračunom, vrednim štiri milijone evrov, naslednje leto je dobil od Evropske komisije in držav članic EU že 19 milijonov, leta 2010 pa 93 milijonov evrov (glej Frontex, b. d.). Del nalog Frontexa je razvoj programa Eurosur; podoben sistem skupnega nadzora pa je tudi Eurodac, ki je zbirka prstnih odtisov za identifikacijo prosilcev za azil in migrantov v EU. Z njeno pomočjo naj bi se zagotovilo izvajanje določil prava EU, predvsem vračanje prosilcev za azil v države članice, v katere so vstopili najprej, kar določa dublinska uredba. Po podatkih *The Migrants' Files* (2015) pa se zaradi Eurodaca zgodi tudi vsaj deset deportacij letno, in sicer zaradi napačne identifikacije – naprave naj bi imele določeno verjetnost napačne identifikacije celo vgrajeno.

Četudi Frontex še nikoli ni imel toliko denarja in medijske pozornosti kot zdaj, pa vseeno bolj ali manj le stoji ob strani in gleda, kako se stvari razvijajo na zunanjih mejah EU (Lemberg-Pedersen v Božič, 2016). Vpliv vojaško-varnostne industrije je viden tudi pri militarizirani operaciji Sophia v Sredozemlju, ki je bila zasnovana po misiji EU proti piratom ob somalski obali. Njen cilj je bil še do pomladi 2015 preprečiti glavno pot beguncev v Evropo med Libijo in Italijo. A so že tedaj raziskovalci in organizacije opozarjali, da Sophia ne bo ponudila resničnih rešitev, ampak le premaknila pot beguncev drugam. Lemberg-Pedersen (v Božič, 2016) meni: »Gre za prvovrstno demonstracijo neučinkovitosti in neprimernosti ponujenih odgovorov militarizacije na prihod beguncev, ki potrebujejo zavetje.«

Raziskave v službi zatiranja

Evropski javni denar je med drugim namenjen tako za gradnjo ograj in visokih tehnoloških ovir na evropskih mejah kakor tudi za raziskave o razvoju tehnološko še bolj sofisticiranih in razosebljenih nadzornih mehanizmov in orodij. A poraba tega denarja ne sledi le potrebam in enakopravnim merilom, kaj in koga podpreti. Skupina strokovnjakov s področja raziskovanja varnosti je leta 2004 pripravila poročilo o prihodnosti varnosti v Evropi (glej Evropska komisija, 2004).

V njem je ta interesna skupina posameznikov, med katerimi so vsi glavni igralci in vodje vojaško-varnostne industrije v Evropi, pozvala k povečanju števila raziskav s področja varnosti na ravni EU. Le nekaj let pozneje je EU začela v 7. okvirnem programu prav tak program raziskav, ki se nadaljuje (Andersson v Božič, 2015). Marca 2015 je komisarka za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja Elżbieta Bieńkowska imenovala novo skupino strokovnjakov s področja raziskovanja varnosti, ki ima več kot pol članov manj, a so med njimi predstavniki vseh ključnih podjetij: Finmeccanice, MBDA, Indre, Saaba, Airbusa in BAE Systems (Evropska komisija, 2015). Njihovo poročilo *European Defence Research* je bilo predstavljeno 23. februarja 2016 (glej Evropska komisija, 2016). Po pričakovanih predlagajo oblikovanje novega tematskega raziskovalnega programa za raziskovanje vojaških in varnostnih tehnologij, vrednega vsaj 3,5 milijarde evrov (ibid.).

Po podatkih portala raziskovalnih novinarjev *The Migrants' Files* (2015) je bilo prek projektov raziskovanja in razvoja, ki jih financirata EU ali Evropska vesoljska agencija in ki so razvijali tehnologijo za zaščito mej EU, od leta 2002 do leta 2013 v te namene porabljenih 225 milijonov evrov.¹ Delitev raziskovalnega denarja je koncentrirana med glavna podjetja vojaško-varnostne industrije. Od 39 javno financiranih projektov je podjetje Airbus prek štirinajstih svojih podružnic oz. hčerinskih podjetij sodelovalo pri desetih; Finmeccanica prek trinajstih podružnic pri šestnajstih in Thales prek svojih trinajstih povezanih podjetij pri največ, tj. osemnajstih projektih. Med sodelujočimi institucijami sta bili tudi dve slovenski, SETCCE – Zavod za varnostne tehnologije, informacijske družbe in elektronsko poslovanje ter Znanstveno-raziskovalni center SAZU. V katalogu bodočih projektov iz maja 2014 *Research for a secure society* o financiranih projektih za obdobje od leta 2014 naprej so med slovenskimi prejemniki evropskih sredstev navedeni Thyia Tehnologije, Institut Jožef Stefan in njihova mednarodna podiplomska šola, Xlab – Razvoj programske opreme in svetovanje, Univerza v Ljubljani, SETCCE – Zavod za varnostne tehnologije informacijske družbe in elektronsko poslovanje, Inštitut za fizikalno biologijo, Informacijski pooblaščenec (projekt Ocena in certifikacija shem za varnostne produkte), Mestna občina Ljubljana (projekt Athena), Policijska uprava Maribor (projekt EU/SEC II Koordinacija nacionalnih raziskovalnih varnostnih programov in politik na največjih dogodkih v Evropi) ter MNZ (projekt *The House*). Institut Jožef Stefan bo sodeloval pri projektih Evropski varnostni izziv in Interoperabilna podatkovna mreža za prve odzivnike v nujnih primerih, podjetje Thyia Tehnologije pri projektu Integriran mobilni varnostni paket, podjetje Xlab pa bo sodelovalo pri projektih Strateška panevropska balistična inteligentna platforma za boj proti organiziranemu kriminalu in terorizmu ter Napredno okolje za trening za krizne scenarije. Univerza v Ljubljani je vključena v projekte Celosten evropski pristop k varovanju civilnega letalstva, Varnost ter interoperabilnost

¹ Vsi podatki v nadaljevanju tega odstavka so povzeti po *Migrants' Files*, 2015.

v naslednji generaciji PPDR komunikacijskih infrastruktur in Izmerljive mere za avtomatizirane tehnologije prepoznavne. SETCCE – Zavod za varnostne tehnologije, informacijske družbe in elektronsko poslovanje pa bo sodeloval pri projektih Globalno mejno območje in Široko zračno opazovanje morskih območij – prek centralizacije in integracije podatkov, ki jih pridobijo robotska letala.

S financiranjem znanstvenih raziskav in vključevanjem raznih institucij uspe EU in vojaško-varnostni industriji širiti krog tistih, ki so vpleteni v utrjevanje zidov na mejah in ki imajo od tega neposredne koristi. To pa vpliva tudi na razumevanje in stališča do teh ukrepov in programov ter (manko) njihove kritične analize v javnosti.

Izvažanje dvojnih standardov in nasilja

Četudi so določeni podatki dostopni javno ali jih je vsaj mogoče pridobiti, pa številni podatki ostajajo tajni. Denimo, katere in v kolikšni meri mednarodne finančne institucije investirajo v vojaško-varnostne industrije. A v zadnjem času je več kot očitna rast števila ponudb podjetij, kot sta Thales in Finmeccanica, Turčiji (Lemberg-Pedersen v Božič, 2016a). Nesojena kandidatka za članstvo v EU je s sporazumom, marca 2016 sklenjenim med EU in Turčijo, postala glavni akter pri z avstavljanju ljudi, ki želijo najti zatočišče v Evropi. Jasno pa je, da rešitve, ki jih ponuja vojaško-varnostna industrija, begunce razčlovečujejo in ohranjajo na zadostni razdalji, da človeški stik ni mogoč, zaradi česar so to tuji, drugi ljudje (Andersson v Božič, 2015; Lemberg-Pederson v Božič, 2016a). Vendar pa nam s tem, ko nimamo stika, ni odvzeta odgovornost, ki jo imamo kot prebivalci Evrope za te brutalne politike (Andersson v Božič, 2015).

Zaradi še vedno veljavne Konvencije o pravicah begunccev lahko trdimo, da so razmere danes boljše kot med drugo svetovno vojno. Tudi poskusi uvedbe skupne azilne politike na ravni EU so lahko zaznani kot napredek, četudi glede na potrebe srhljivo premajhen. Lemberg-Pedersen (v Božič, 2016a) pravi:

Dublinski ukrepi so predvidevali, da so azilni, socialni in zdravstveni sistemi vseh članic EU enaki, a to očitno ni res. Šlo je za nemogočo domnevo, ki pa je vseeno ostala temelj dublina. Tako zdaj severne in zahodne članice, med katerimi so najbogatejše in najmočnejše države, uporabljajo univerzalistične formulacije in prelagajo svojo odgovornost do azilantov in begunccev na južne in jugovzhodne članice. To je politika izogibanja, ki je povzročila, da se je grški azilni sistem leta 2010 v celoti sesul. Pri univerzalističnih aspiracijah je vrojena nevarnost: če se nanje ne odzovemo s konkretno resnično solidarnostjo, spodkopljejo same ambicije.

Te propadejo tudi ob dvoličnosti, ki jo čedalje bolj kaže zunanja politika EU – v zameno za nadziranje beguncev je pripravljena zamižati na obe očesi, ko se postavi vprašanje demokracije in spoštovanja človekovih pravic. Avstrija in Velika Britanija sta v Turčiji investirali v gradnjo centrov za odstranjevanje in izgon tujcev, Italija, Španija in vse ostale članice EU so za sodelovanje pri zadrževanju beguncev plačevale Libiji, Maroku in podsaharskim državam, ki še vedno nosijo veliko večje breme skrbi za begunce kot EU (Andersson, 2015; Lemberg-Pedersen, 2013).

Lemberg-Pedersen (v Božič, 2016a) pravi, da bi se »evropska javnost morala zavedati, da s sklepanjem takšnih kupčij EU kaže tudi izjemno ranljivost. Sporoča, da se bo EU sesula, če bodo pritisnili nanjo na področju prosilcev za azil in beguncev. Izpostavljena je izsiljevanju. Maroku je to uspelo glede Zahodne Sahare, podobno je Gadafi izsilil denar od EU, zdaj vidimo dogajanje v Turčiji, in odzive EU nanj.« Varnostni položaj v Turčiji se pospešeno slabša s konfliktom na vzhodu države, s terorističnimi napadi v Ankari in Istanbulu pa se teror intenzivno prenaša na vso državo. Denar, namenjen za utrjevanje mej Evrope, pa se s krepitvijo turških varnostnih sil pospešeno preliva tudi v podporo in omogočanje zatiranja vseh tistih državljanov Turčije, ki jih režim prepozna kot svoje sovražnike.

Razlika med obljubami in dejanskimi posledicami militarizacije ter čedalje večje zagrajevanje Evrope se krepijo in če bi denar, ki je bil in je namenjen za ograevanje Evrope in branjenje njenih mej, namenili integraciji ljudi, ko prispejo v Evropo, bi živeli v drugačnem svetu (Andersson v Božič, 2015; Lemberg-Pedersen v Božič, 2016a). Na eni strani egocentrižem držav, ki nočejo sprejeti beguncev, na drugi pa nadaljnje ožjenje in zapiranje legalnih poti, po katerih bi lahko ljudje pribegnili v EU, ustvarja prostor za rast tiste industrije, ki omogoča, da ljudje prihajajo v EU neopazno, neuradno. Tihotapska industrija je stvaritev EU. Raste, postaja bolj sofisticirana in okrutna skupaj in vzporedno z rastjo ter širitvijo militariziranih mej. Lemberg-Pedersen (v Božič, 2016a) razmere komentira takole: »Industriji nadzora mej in tihotapljenja se morata učiti druga od druge in sta soodvisni, če hočeta preživeti. Politike militarizacije so dosegle prav tiste pogoje in okoliščine, ki si jih človek ne želi, če ima širši pregled nad dogajanjem in posledicami določenih političnih ukrepov.«

Ustvarjanje ekonomsko šibkega delavstva

Begunci, ki jim uspe priti v EU, so zaradi svojega neurejenega statusa pogosto potisnjeni v izjemno ranljiv in negotov ekonomski položaj. Strah je njihov konstantni spremljevalec. »Pot spremeni pogled teh ljudi na Evropo. Najpogostejše vprašanje, ki sem ga slišal, je bilo, zakaj nam Evropa to dela?« (Andersson v Božič, 2015)

Evropa zanika posledice svojih politik – bodisi ekonomskih, trgovinskih, okoljskih ali varnostnih. A posledice, ki jih soustvarjajo vse te politike, so tudi ključni dejavnik sodobnih migracij in obenem njihov glavni element, ki ga moramo razu-

meti, če hočemo iskati celostne in resnične rešitve (Andersson, 2014; Andersson v Božič, 2015).

Tako imenovana ilegalnost ljudi, ki se ohranja v EU tudi po tem, ko ljudje že prispejo, koristi industrijam in kapitalu. Človek, ki je brez dokumentov, bo moral najti delo: na neuradnem trgu, v kmetijstvu, negi ali gradbeništvu, saj ekonomskih potreb ni mogoče ne zakriti ne spregledati. A države tega področja nočejo urediti: zato ostajajo ti delavci manj zaščiteni in bolj izpostavljeni izkoriščanju, njihova delovna sila pa cenejša. O vzdrževanju *statusa quo* Andersson pravi:

Ustvarili smo neformalne trge dela, ki so koristni za kapital, a škodujejo vsem delavcem, saj se standardi za vse znižujejo, migrantski delavci pa so kruto izkoriščani. A politiki se s tem nočejo soočiti. Obstaja prepad – na eni strani govornica o ostrih, strogih ukrepih na mejah, na drugi strani pa države dopuščajo, da migranti ilegalno prihajajo in jih izkoriščajo kot najcenejšo in najranljivejšo delovno silo. Če bi to preprečevali, bi spodkopavali lastno gospodarstvo. (Andersson v Božič, 2015)

Če to povežemo s čedalje bolj sofisticirano tehnologijo nadzora – ne le mej, ampak ljudi in življenja, postanejo posledice vpliva vojaško-varnostne industrije na azilno politiko EU ne le drage, ampak tudi nevarne: za demokracijo in tudi za temeljne svoboščine vseh ljudi. Lemberg-Pedersen (v Božič, 2016) pravi:

Korak za korakom smo na poti v totalitaren nadzor, za katerega smo mislili, da smo ga pustili na odpadu evropske zgodovine. Prihaja v novi obliki, a hkrati je zaradi tehnoloških možnosti veliko bolj vseobsegajoč kot kadarkoli prej v zgodovini. Ne bi smeli biti slepi: ne glede na namene akterjev trenutne militarizacije naših mej gre za politične ukrepe in družbeni razvoj, ki nas bo pripeljal do grozljivih rezultatov.

V militarizaciji mej in ilegalizaciji novih prišlekov v EU ni nič naključnega. Za neučinkovitostjo in nehumanostjo azilnih politik stojijo jasni kapitalsko-politični interesi, ki jim ni mar ne za demokracijo ne za svobodo ali dostojanstvo ljudi – tistih s »pravimi«
papirji ali brez njih.

Literatura

AMNESTY INTERNATIONAL (2005): *Spain, The Southern Border: The State turns its back on the human rights of refugees and migrants*. Dostopno na: http://www.amnesty.eu/static/documents/Spain_detention_report_English_final.pdf (18. februar 2016).

AMNESTY INTERNATIONAL (2015): *Fear and Fences, Europe's approach to keeping refugees at bay*. Dostopno na: <https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/>

- fear_and_fences_updated_web_finalv2.pdf (20. marec 2016).
- ANDERSSON, RUBEN (2014): *Illegality, Inc.* Oakland: University of California Press.
- ANDERSSON, RUBEN (2015): Hardwiring the frontier? The politics of security technology in Europe's 'fight against illegal migration'. *Security Dialogue* 47(1): 22–39. Dostopno na: https://www.academia.edu/16997304/Hardwiring_the_frontier_The_politics_of_security_technology_in_Europes_fight_against_illegal_migration (22. marec 2016).
- BOŽIČ, KRISTINA (2015): Industrija ilegalnosti: Kako smo zidali zidove iz krize v propad človečnosti. *Sobotna priloga Objektiv, Dnevnik*, 12. september. Dostopno na: <https://www.dnevnik.si/1042720231/svet/industrija-ilegalnosti-kako-smo-zidali-zidove-iz-krize-v-propad-clovecnosti> (10. marec 2016).
- BOŽIČ, KRISTINA (2016a): *Neobjavljeni intervju z Martinom Lemberg-Pedersenom*, opravljen 14. januarja. Osebni arhiv Kristine Božič.
- BOŽIČ, KRISTINA (2016b): To ni sistem, ki bi mu bilo mar za človeka. *Mobilni časopis Torek ob petih*, 26. januar. Dostopno na: <http://torekobpetih.si/intervju/to-ni-sistem-ki-bi-mu-bilo-mar-za-cloveka/> (20. marec 2016).
- CARRERA, SERGIO IN MARCO FORMISANO (2005): An EU Approach to Labour Migration: What is the Added Value and the Way Ahead? *CEPS Working Paper* 232. Dostopno na: <https://www.ceps.eu/publications/eu-approach-labour-migration-what-added-value-and-way-ahead> (20. februar 2016).
- CASTAN PINOS, JAUME (2009): *Building Fortress Europe? Schengen and the Cases of Ceuta and Melilla, working paper*. Belfast: Centre for International Border Research (CIBR). Dostopno na: <https://www.qub.ac.uk/research-centres/CentreforInternationalBordersResearch/Publications/WorkingPapers/CIBRWorkingPapers/Fileupload,174398,en.pdf> (12. januar 2016).
- EVROPSKA KOMISIJA (2004): *Research for Secure Europa. Report of the Group of Personalities in the field of Security Research*. Dostopno na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/security/pdf/gop_en.pdf (10. januar 2016).
- EVROPSKA KOMISIJA (2014): *EU Research for a Secure Society*, maj. Dostopno na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/pdf/research-for-security/security_research_catalogue_2014_en.pdf (10. marec 2016).
- EVROPSKA KOMISIJA (2015): Commissioner Bieńkowska launches high-level group on defence research. *Growth, Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs*, 30. marec. Dostopno na: http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=8192&lang=en (20. februar 2016).
- EVROPSKA KOMISIJA (2016): *European Defence Research. Report of the Group of Personalities on the Preparatory Action for CSDP-related research. The case for an EU-funded defence R&T programme*. Marec. Dostopno na: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/GoP_report.pdf (23. januar 2016).
- FRONTEX (B. D.): *Governance documents*. Dostopno na: <http://frontex.europa.eu/about-frontex/governance-documents/2013> (5. januar 2016).

- FRONTEX (2015): *Budget 2016*. Dostopno na: http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Budget/Budget_2016.pdf (11. januar 2016)
- HALPER, JEFF (2015): *War Against the People*. London: Pluto Press.
- KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI (2004): *Raziskava varnosti: Naslednji koraki. Sporočilo komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij*. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52004DC0590> (17. februar 2016).
- LEMBERG-PEDERSEN, MARTIN (2013): Private security companies and the European borderscapes. V *The Migration Industry and the Commercialization of International Migration*, T. Gammeltoft-Hansen in N. Nyberg Sørensen (ur.), 152–172. London, New York: Routledge, Taylor & Francis Group. Dostopno na: http://www.academia.edu/2331038/Private_security_companies_and_the_European_borderscapes (10. januar 2016).
- SPIJKERBOER, TOMAS (2007): The Human Cost of Border Control. *European Journal of Migration and Law* 9: 127–139. Dostopno na: https://www.academia.edu/183097/The_Human_Costs_of_Border_Control?auto=download (14. marec 2016).
- THE MIGRANTS' FILES (2015): *The Money Trails*. 18. junij. Dostopno na: <http://www.themigrantsfiles.com/> (22. februar 2016).